

II. OSMAN'IN HOTİN SEFERİ (1621)

Kadir KAZALAK*

Dr. Tufan GÜNDÜZ**

XVII. yüzyılın başlarından itibaren Lehistan'ın, Osmanlı nüfû-zu altında bulunan Boğdan'a müdahalelerde bulunması Lehistan Kazakları diye de adlandırılan Dniepr Kazaklarının Osmanlı sahil kentlerine saldırmasına¹ göz yumması hatta desteklemesi, Osmanlı-Lehistan ilişkilerinde² önemli bir gerginliğin doğmasına neden ol-

---

* Gnkur. ATASE Başkanlığı, I. Askerî Tarih Kurulu Başkanı.

** Gazi Üniversitesi

1. Sinop baskını için bkz. Naima, *Tarih* (İstanbul 1280), II/117.

2. Osmanlı-Lehistan ilişkileri Sultan II. Bayezid zamanında (1481-1512) dostluk çerçevesinde kurulmuş idi. Osmanlılar, Lehistan'a daima önem vermişler ve bunun neticesi olarak Lehistan'da meydana gelen taht mücadelelerine zaman zaman müdahale etmişlerdir. 1572 de Lehistan kralı III. Sigsmund'un ölümü üzerine Lehistan tahtı boş kalınca, Ruslar fırsatı değerlendirip Lehistan üzerine asker sevk etmiş, buna karşılık Osmanlı Devleti de derhal harekete geçerek Kırım Hanı'na, Eflak ve Boğdan Voyvodalıklarına haber göndererek sınır boylarında meydana gelen gelişmeleri dikkatle takip etmelerini istemişti. Osmanlılar, III. Sigsmund'un yerine İstanbul'da elçi olarak ta bulunmuş olan- Bazlokçi Voyvoda'yı uygun görüyorlardı. Hatta, Rusya ve Avusturya'nın tesirinde olmayan Leh beylerinden birinin hükümdarlığı da Osmanlılar için makbul sayılabilirdi. Ne var ki, Fransa'nın tavassutu ile Hanri de Valois'in Lehistan tahtına geçmesi mümkün olunca, Osmanlılar, Fransa ile dostluğu göz önüne alarak Hanri de Valois'in hükümdarlığını desteklemişti. Bahsedilen kral bir müddet sonra yeniden Fransa'ya dönünce (1574) taht yine boş kalmış, Lehistan halkı da hükümdar seçimi hususunda iki partiye ayrılmıştı. Nihayet, Osmanlı Devleti'nin de desteklediği İstvan Batori tahta geçti (1575). Yeni Kral, Osmanlı Devleti ile eskiden beri süregelen ahidnameleri yeniledi. Osmanlı Devleti ise Lehistan elçilerine ve tüccarlarına kolaylıklar sağladı. İstvan Batori'nin ölümü üzerine, yeni kralın seçilmesi esnasında yine pek çok ülke kral seçimine müdahale etmeye çalışmış fakat yine Osmanlı Devleti'nin tasvibini alan Jan Zamoyeski kral olmuştur. Bu da, ilk iş olarak Osmanlı Devleti ile dostluğun devamından yana politika izlemiştir. Bu hususlarda bakınız, I.H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. III, k. II, (Ankara 1988) s. 166-173; Tayyip Gökbilgin, "Sokullu" *İslâm Ansiklopedisi* (İA) VII/595-605. Ayrıca Osmanlı-Lehistan ilişkilerine dair bazı belgeler için bkz. Nigar

muştı³. Öte yandan, Kırım Hanlığı ile Lehistan arasında meydana gelen çekişmeler de sürüp gidiyordu.

I. Ahmed zamanında (1603-1617) Osmanlı Devleti ile Lehistan arasındaki gerginliği ortadan kaldırmak amacı ile bir antlaşma imzalanmışsa⁴ da bu kalıcı olmamış; Bosna valisi İskender Paşa'nın Kazakların üzerine yürümesi üzerine, Leh Kralı, Kazakları himaye için başkomutanı Stanislas Zolkiyevski'yle bir ordu göndermiş, ancak, iki taraf bir savaşa tutuşmadan yeniden barış yapılmıştır⁵.

II. Osman tahta çıktığı sıralarda (1618), Osmanlı Devleti ile Lehistan arasındaki Kazaklar yüzünden doğan gerginlik devam ediyordu. Lehliler, Kazakların Osmanlı topraklarına saldırmalarına göz yummalarının sebebi olarak Kırım Hanlığı'nın da bunların topraklarına akın düzenlemelerini göstermişlerdir⁶. Bu yüzden, Osmanlı Sadrazamı, "**benim devletli oğlum**" diye hitap ettiği⁷ Kırım hanına, Lehistan topraklarına akın düzenlememesi için tenbihte bulunmuştu⁸. Öte Yandan, Lehistan Kralı, Osmanlıların azletmiş oldu-

---

Anafarta, *Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan (Polonya) Arasındaki Münasebetlerle İlgili Tarihi Belgeler* (Tarihsiz ve basımyeri belli değil)

3. Osmanlı Devleti XVII. Yüzyılım başları da gerek ülke içinde gerekse dış politik gelişmelerde önemli sarsıntılar geçirmişti. Celali İsyanları (Bkz. Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlilik ve Düzenlik Kavgası, "Celali İsyanları"*, Ankara 1973) Anadolu'nun baştan başa tahrip olmasına yol açtığı gibi, Ordunun da büyük ölçüde yıpranmasına sebep olmuştu. İstanbul'da Kapıkulu'nun hükümdarlara tesir etmeleri de devlet otoritesinin iyice zayıflamasında önemli bir rol oynamıştı. Öte yanda, İran ve Avusturya ile yapılan savaşlarda (1595-1618) eski devirlerdeki başarıların tekrar edilememesi devletin prestijinde aşınma meydana getirmişti. Bu durum, devletin dış politika ilkelerinde mühim bir tesir meydana getirmiş, hükümdarların, eski prestijli günleri (ki en çok özlenen dönem Kanunî Sultan Süleyman (1520-1566) devriydi) yeniden tesis edebilmeleri için büyük zaferler kazanma beklentisi güçlenmiştir.

4. İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, III/ 266-67;

5. İ.H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s 174.

6. "...(*Lehistan*) elçisi gelüb Karadeniz'de fesad eyleyen Kazak eşkiyası için muahaze olundukta mezburların muttasıl fesad ve şenaat ve levendlik eylediklerine müceb ve illet-gâh ve bigâh tarafınızdan vilayetlerine akın olduğu ecilden bi'z-zarure bu kâri ihtiyar ve fesadlarında ısrar eylemişlerdir deyü cevap verdikde..." Feridun Bey, *Münşeati's-Selatin* (İstanbul .....), II/ 117.

7. *Münşeati's-Selatin*, II/ 117, 144.

8. *Münşeati's-Selatin*, gösterilen yer.

ğu Boğdan Beyi Gratyani Gaspar'ı himaye ettiği gibi O'na asker vererek Osmanlılar karşısında güçlendirmeye çalışmış, buna karşılık Özi valisi İskender Paşa Gaspar'ın ordusunu ağır bir yenilgiye uğratmış, pek çok Leh beyini de esir almıştı⁹.

II. Osman'ın Lehistan üzerine sefere çıkmasında İskender Paşa'nın bu gösterişli galibiyetinin etkisi büyük olmuştur. Bununla birlikte, Osmanlı kronikleri onu Lehistan seferine veziri Ali Paşa'nın ikna ettiğini kaydederler¹⁰. Padişah sefere bizzat katılmayı arzuluyordu. Muhalifler, biraz da Lehistan'ı küçümseyerek¹¹ bu isteğe karşı çıktılar ve "*bir serdarın işe el koyması ile*" zaferin mümkün olabileceğini öne sürdüler. Ancak, müşavereler sonunda Padişah'ın sefere katılmasına karar verildi. Böylece son yirmibeş yıldan beri süren padişahların sefere katılmama geleneği de terk edilmiş oldu.

Sefere çıkmak padişahın zihninde o kadar çok yer etmişti ki muhtemel bir savaşı önlemek gayesi ile İstanbul'a gelmiş olan Lehistan elçisi şehre sokulmadığı gibi görüşmeye bile gerek duyulmadan Küçük Çekmece'den geri çevrildi. Venedik elçisinin raporlarına göre Padişah, Kazakların, Osmanlı ülkesine saldırmasının müsebbibi olarak sadece Lehistan'ı görüyordu ve onları mutlaka cezalandırmanın gerekliliğine inanıyordu¹². Keza, İngiltere kralının arabuluculuk teklifi de hemen hemen aynı gerekçelerle reddedildi¹³.

Vezir-i azam Ali Paşa, sefer hazırlıklarını yapmakla görevlendirildi. Ancak, o bir müddet sonra vefat edince yerine Hüseyin Paşa

9. "... *aluz yüzyigirmi pare top ve bu kadar bin yüklü araba ve sair zahireler ve mallar ki hesaba gelmezdi yağma olundu bu toplulukta Lehlilerin yüzden fazla namli beyleri de vardı. Kimi esir ve kimi katlolundu...*" *Naima*, II/186; Kâtip Çelebi, *Fezleke-i Tarih*, I/399.

10. "... *Vezir-i azam Ali Paşa padişahı Leh seferine tahrik edip...*" *Naima*, II/186; *Fezleke*, I/403.

11. Padişah huzurunda yapılan bir tartışmada, Lehistan kralının küçümsenerek, Osmanlı padişahına karşı asla direnemeyeceği yolundaki sözlerin padişah tarafından iltifat görmesi ilginçtir. Bkz. *Naima*, II/205.

12. Hammer, *Osmanlı Tarihi*, (İstanbul 1985), VIII/ 201.

13. Hammer, VIII / 202.

tayin olundu¹⁴. İlkbaharda Lehistan üzerine sefere çıkılacağı bütün Osmanlı ülkesinde duyuruldu¹⁵.

Yeniçerilerin ve Tımarlı sipahilerin bir an önce sefer hazırlıklarının tamamlayıp İstanbul yakınlarındaki Davutpaşa Sahrası'nda¹⁶ toplanmaları istenmiştir. Anadolu ve Rumeli'ye gönderilen fermanlarda savaş hazırlıklarının derhal yapılması, asla ihmal edilmemesi¹⁷ askerlerin toplanma mahallinde bizzat padişah tarafından denetleneyeceği, bu yüzden gelmezlik etmemeleri, şayet emirlere uyulmazsa bu sefere gelmeyenlerin dirliklerinin ellerinden alınmakla kalınmayıp "**haklarından gelineceği**" sıkı sıkıya tenbih edilmiştir¹⁸.

14. *Fezleke*, I/403; *Naima*, II/186; Solakzâde, *Tarih-i Solakzâde*, (İstanbul 1298) II/700; Peçevî, *Tarih-i Peçevî* (İstanbul 1283) II/375.

15. "... Ümera ve çavuşân ve hükkâma ahkâm-ı vacibe gönderilmiş idi kim nevrûzda orduya vâki olalar". *Osmanlı Devlet Düzenine Ait Metinler VI., II. Osman Adına Yazılmış Zafername*, Neşreden: Yaşar Yücel (Ankara 1983) s. 35. (Bundan sonra *Zafername* olarak kısaltılacaktır.) Ayrıca bkz. *Solakzâde*, II/705. "*İnşaallahu Melikü'l-Gaffâr evvel bahar-ı hoceste-i asarda bi-inayet-i celâlet-meâbım bizzat nevrûz-ı firûzda olan küffâr-ı haksâr üzerine azîm sefer-i nusret-asara teveccüh-i humâyûnumla azîmet ve asker-i islam-ı nusret-encamın atları düşman vilayetinde çayırılanmak tasmîn ve niyet olunmağla Rumili ve Anadolu câniblerinde olan beylerbeyileri ve sancakbeyileri ve yeniçeri ve bölük ağaları ve bölük halkı kullarım ile ve sair kapım halkı dergâh-ı muallam müteferrikaları ve çavuşları ve divanı humâyûnum ve defter-i hakani ve maliye şakirdleri ve oğulları ve alay beyileri ve züema ve erbâb-ı timar ve çeri başı ve çeri sürücüleri ve mütekaidîn ve bi'l-cümle birden bine ve binden yüzbine varınca dirlik tasarruf edenlerin cümlesi sefer-i mezbûra me'mur olmağın (...) şimdiden düşman yarağile kanun üzre cebelülerinizle hazır ve amade olub beyler beyinle haberleşüp (...) rûz-ı nevrûzda mahmiye-i İstanbul kurbünde olan ordu-yı humâyûnuma mülhak olmanız babında ferman-ı alişânım sâdir olmuştur..." Ankara Şer'iyye Sicilleri (AŞS) No. 19, s. 250. Benzer bir Fermanında Anadolu'nun sol kolunda bulunan vilayetlere gönderilmiştir. Bkz. Trabzon Şer'iyye Sicilleri (TŞS) No.1821, s. 116a-b. "*Rum ve Erzurum ve Batum Eyaletlerinde vâki kadırlara hüküm ki...*"*

16. *Solakzâde*'de ilk toplanılan yerin Halkalı Pınarı olduğu belirtilmiştir. *Tarih*, II/701.

17. "... bu sefer-i humâyûnumu sair zamanlara kıyas etmeyüp..." TŞS 1821, s. 116a. "...Bu sefer-i humâyûnumu başka sefere bu zamanı başka zamana kıyas etmeyin..." AŞS 19, s.250.

18. "... asker-i cenab-ı celalet meâbım huzurunda yoklansa gerekirdir..." AŞS 19, s. 250. "evvel yoklama İstanbul kurbünde olan neferat bizzat celalet-meâbım huzurunda her biri vücûd-o vech ve cûşen düşman yarağile yoklansa gerekirdir. Kapım kulları gayri tavaif-i asakir değildir. Evvelki neferat cümlesi mevcud bulunmak lazımdır (...) sefere gelmeyenlerin isim ve resimleri ile tesbit edilip defterlerin İstanbul'a gönderilmesi ..." AŞS 19, s. 250. "...Rûz-ı huzırdan mukaddem mahrûse-i Edirne'de çayır vakti hazır bulunup yoklama

Genç padişahın sefer hazırlıkları sırasında Anadolu'ya muhkem tenbihler yapması ve ilk yoklamanın bizzat kendisi tarafından yapılacağı duyurulması şüphesiz, onun, yeniçerilere ve sipahilere olan güvensizliğinden kaynaklanıyordu. Çünkü, her ne kadar Osmanlı kronikleri sefer hazırlıklarının hemen tamamlanıp askerlerin İstanbul'u doldurduğunu yazıyorsa¹⁹ da asker toplama işinin devleti epey meşgul ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim Anadolu'ya gönderilen fermanlar doğrudan bu konu ile ilgili olup daha önce talep edilen askerlerin nevrûz²⁰ yaklaşmış olduğu halde henüz toplanma mahallinde bulunmadığı ve kendi işleri ile ilgilenererek seferi ciddiye almadıkları sert bir dil ile eleştirilmiştir²¹. Fermandan anlaşıldığına göre, yeniçeriler sefere gitmemek için "*İstanbul'a gidiyoruz*" diye evlerinden çıkıp, bir kaç gün başka yerlerde dolaşp, daha sonra "*seferden muaf tutulduk*" diye evlerine dönmekteydiler. Ferman ile bu hususun engellenmesi, bunların asla yeniçeri olmadığı ve yeniçeri sıfatı ile gezdirmeyeceği bildirilmiştir²².

mukarrerdir..." Topçular Kâtibi, *Abdulkadir (Kadrî) Efendi Tarihi*, (Metin-Tahlil) İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi (İstanbul, 1990), s.569. (Bundan sonra "*Topçular Kâtibi*" olarak kısaltılacaktır).

19. "İstanbul çarşuları cûş-ı hurûşla doldu..." *Zafernâme*, s.35; "...*Her taraftan leşker-i zafer-eser fevc fevc gelüb ordu-yı hümâyûna mülâki oldular...*" *Naima*, II/177.

20. Nevrûz, miladî takvime göre 21 Mart tarihine denk gelmekte olup Türkler ilkbaharın başlangıcı saymaktaydılar. Nevrûz, Türkler arasında çeşitli eğlenceler ile kutlanmaktaydı. Osmanlı ordusunun sefere çıkmak üzere toplanması ise genellikle Nevrûz'da olurdu.. Nevrûz hakkında bkz. Abdulhaluk Çay, *Türk'ün Ergenekon Bayramı Nevrûz* (İstanbul, 1993).

21. "*Rumeli'nde küffâr-ı haksâr üzerine azîm sefer(im) ma'lûm ve bizzat cenâb-ı celâlet-meâbım teveccüh ve azîmetime kasd ve niyetim olmağla cümle memâlik-i mahrûsemde vâki' mestûrû'l-esâmi yeniçeri ve yeniçeri kullarım eğer korucu ve eğer oturak ve ehl-i seferdir cümlesi rûz-ı nevrûzda Asitane-i Saadetime gelüb her biri odaklarında hazır olub ve mevcud bulunup ehli sefer olanlarsız ve korucu ve oturak olanlar odaları muhafazasında olmak babında ... memâlik-i mahrûseme evâmîr-i şerife ırsal olunmuş iken ve nevrûz karib olup sefer zamanı gelmiş iken henüz taife-i mezbûreden bir ferd erişmeyüb kendi kâr u kisb ve hevâ ve heveslerinde oldukları için taife-i mezbûreyi mahallerinde yoklayıp dahi... tüfenk ve sair aletleri ile sürüp ve rûz-ı nevrûzda Asitane-i Saadetime getirip dahi odalarında hazır etmek ve gelmeyenlerin mukaddema gönderilen evâmîr-i şerife mücebince haklarından gelinip ve emvâl ve erzakların miri için kabz olunmak bâbında ...*" AŞS, 19/231.

22. "*Bazı yeniçeriler Asitane-i Saadet'e gideriz deyü evlerinden çıkıp, birkaç gün ahar yerde gezinip mumâ-ileyh ol vilayete gittikde odabaşılardan icazet aldım ... deyü evlerinde oturup kâr u kisblerinde kalanlar kat'an yeniçeri değillerdir. Ma'an yeniçeri*

Padişah, Mahmud Paşa'yı İstanbul muhafızlığı ile görevlendirdi. İstanbul'dan gösterişli bir şekilde ayrılarak dokuz günlük bir yolculuktan sonra 7 Cumadelahir'de (29 Nisan 1621) Davutpaşa Sahrası'na geldi²³. Buraya kadar Padişah'la beraber gelen şeyhler ve alimler, Padişah'ın seferinde Allah'ın yardımını dilemek için dualar okuduktan sonra veda merasimi ile yeniden İstanbul'a döndüler²⁴. Davutpaşa Sahrası'nda sefer hazırlıkları yeniden gözden geçirildi. Cumadelahir'in 29 unda (24 Mayıs) güneş tutulması gerçekleşti. Osmanlılarda güneş tutulması öncesi ve sonrası ile uğursuz sayıldığından, Padişahın böyle bir günde sefer için hareket etmesi doğru bulunmadığı gibi daha başlangıçta bu savaşın uğursuzluk getireceği söylentisi yayılmaya başladı²⁵. Padişah bu söylentilere hiç aldırmayarak Halkalı, Kırkkilise, Çatalca, Silivri, Araplı Deresi, Çorlu, Karışdıran, Burgaz ve Hafza menzilleri üzerinden Edirne'ye vardı²⁶. Burada bir yandan sefer hazırlıklarına devam edilirken diğer yandan halkın şikayetleri dinlenildi²⁷. Öte yandan orduya katılmalar da devam ediyordu²⁸. Genç Padişah'ın Edirne'de bulunduğu sırada²⁹ Tunca Nehri'nin öte yakasına hedefler dikilerek Yeniçeri-

namında gezinip fukaraya zulm ve ta'addî olanları sair reaya gibi bilip teklifleri alınıp asla yeniçeri namında gezdirmeyüp Asitane-i Saadetime arz eylesin ki ol makulelerin haklarından geline ..." AŞS 19/231.

23. *Zafernâme*, 40,42; *Naima*, II/187; *Fezleke*, I/404; *Solakzâde*'de Cumadelahir'e'nin 12. Günü (4 Mayıs) geldiği kayıttır.(s.700).

24. *Solakzâde*, 701.

25. "Yiğirmi dokuzuncu günü küsûftan evvel ve sonra birkaç güne dek eyyam-ı nushattan madûd olup selh-i şehîr günü bile nush olup husûsan küsûf ola bir kâre şurû' imtek kat'an tecviz olunmamış iken gaflet ile Davut Paşa menzîlinden göçülüp böyle bir sefer-i azîmete mebde-i teveccüh olması nâ-münâsîp idi..." *Naima*, II/177. *Zafernâme*, 40-42.

26. Kroniklerde Edirne'ye varış tarihi farklı kaydedilmiştir. *Zafernâme*'de Recep ayının 13. günü (s. 43); *Solakzâde*, s.701; *Fezleke*, I/404; *Naima*, II/188'de Recep ayının 10. günü, *Peçevî*'de Cemaziyelahir'in 26. Günü (II/376); *Topçular Kâtibi*'ne göre ise Recep ayının başlarında Edirne'de olmak gerekiyor. Çünkü, O, Recep ayının 4. günü Regaip Kandili'ne tesadüf ettiğini ve orduda bu gecenin ihyası için sabahlara dek ibadet yapıldığını kaydediyor (s.578). Padişahın otağı Namazgâh Sahrası'nda Çukurtepe adlı menzile kuruldu. *Topçular Kâtibi*, s. 575. Buna mukabil *Solakzâde*, Otağın Sarayovası'na kurulduğunu kaydediyor (s. 701).

27. *Solakzâde*, s. 701.

28. *Zafernâme*, s. 49; *Fezleke*, I/404; *Naima*, II/188, *Solakzâde*, s. 701; *Topçular Kâtibi*, s.579.

29. *Topçular Kâtibi* "Edirne'de 32 gün oturak ferman oldu" diye yazıyorsa da (s. 576) diğer tarihlere nazaran bu kadar kalınmadığı anlaşılmaktadır. Zaten aynı müellif

lerin tüfek atışlarının imtihan edilmesine karar verildi. Yeniçerilerin atış yarışmalarından sonra topçular ve cebeciler top atışlarında kendilerini gösterdiler. Bu yarışmalar sırasında başarılı olanlara bazı hediyeler verildi³⁰.

Tunca nehri 24 Recep'de (14 Haziran) geçildi. Araplı Balkanı ve Yenice-i Kızıl Ağaç menzilleri üzerinden³¹ Yanbolu menziline ulaşıldı³². Bu esnada şiddetli yağmurların yağması ordunun ilerleyişini oldukça zorlaştırmıştı. Ordu Yanbolu'da konakladığı sırada Kırım Hanı'nın³³ kendi askerleri ile Lehistan içlerine akına gittiği haberi geldi. Haberciler yanlarında bir de esir getirmişlerdi. Esir hemen sorgulanarak Lehistan'ın askeri durumu hakkında bilgi edinildi³⁴. Yanbolu menzilinde iken sipahiler Ağa kapısına gelip zahire ve ulûfe talep ettiler.

Şaban'ın birinci günü (21 Haziran) 60 parça Kazak şaykasının Ahyolu iskelesini yaktıkları haberi geldi³⁵. Bu arada Osmanlı ordusu Balkanları geçerken bataklık alanlarda büyük sıkıntılar çekmekteydi. Çok sayıda hayvan telef olduğu gibi padişahın otağını çeken develer bile yer yer işe yaramadığından daha önce Safevî hükümdarı tarafından Osmanlı padişahına hediye olarak gönderilen ve sefere getirilen filler otağın taşınmasında kullanıldı³⁶. Bataklık alanlarda topların hareket edememesi yüzünden orduda büyük izdiham yaşandı. Padişah bu duruma önce şiddetli bir kızgınlık gösterdiyse de sadece Top Arabacıları Ağası'nı değiştirmekle yetindi³⁷.

Selanik beyi olan Abdülkerim Paşa (Hacı Key) daha önceden Lehistan'ın durumu ve Lehlilerin tutumu hakkında haberler almak

---

Recep ayının sonlarında göçüldüğünü de kaydetmektedir (s. 579) ki yaklaşık olarak 20-25 gün kalmıştı anlaşılmalıdır.

30. *Zafernâme*, s. 47-49; *Fezleke*, I/404; *Naima*, II/188; *Topçular Kâtibi*, s577.

31. *Topçular Kâtibi*, s. 579.

32. *Zafernâme*, s. 49; *Fezleke*, I/404; *Naima*, II/188. Bunlar Yanbolu'ya varış tarihinin 26 Recep olarak bildirirken *Topçular Kâtibi*'nde 3 Şaban olarak kayıtlıdır (s.579).

33. "... ve Tatar Han cânîplerine kapuçbaşı tayin olunup otuz-kırk bin Tatar askeri ile Leh seferine me'mur olmuş idi.." *Topçular Kâtibi*, s. 564, 578.

34. *Fezleke*, I/404; *Naima*, II/188.

35. *Fezleke*, I/404; *Naima*, I/189.

36. *Zafernâme*, s 70, 71; *Fezleke*, I/404; *Naima*, II/189.

37. *Topçular Kâtibi*, s. 581.

için sınır boylarına gönderilmişti. 8 Şaban'da (28 Haziran) ondan Lehistan ile ilgili haberler ve sorgulanmak üzere esirler geldi. Pa-dışah, Abdülkerim Paşa'ya iltifatlar edip yeniden Lehistan üzerine akına gitmesi için haber gönderdi³⁸. Bu arada Lehistan içlerine akına gönderilmiş olan vezir-i azamın delibaşısı Durmuş'da biri keşiş olmak üzere 9 esir göndermişti. Bunlardan biri islamiyeti benimse-di, diğerleri ise sorgulandıktan sonra öldürüldü³⁹. 21 Şaban'da (11 Temmuz) getirilen esirlerden ise Lehlilerin taburları hakkında bilgiler elde edildi⁴⁰.

Yanbolu menziline hareketle, Saray Sahrası, Karinabat Sah-rası, Ilıca, Çaşnigir Köprüsü, Suçlu Köyü ve Köprü Köyü menzille-ri geçilerek Devne menziline varıldı. Yolculuk esnasında, Karinabat sahrasında iken Çaşnigirlerin yoklaması yapıldı. Bunların bir bölü-münün bulunmadığı anlaşılınca ulûfeleri kesilmek suretiyle ceza-landırıldı⁴¹. Burada birkaç gün konakladıktan sonra, 16 Şaban'da (6 Temmuz) Uzun Ali Çayırı adlı menzile ulaşıldı⁴². Askerlerin yollar-da kalmayıp menzile ulaşmaları ve bu esnada etrafa zarar vermeme-leri hususunda emirler çıkarıldı. Etrafa adamlar gönderilerek kat'î tenbihler yapıldı. Öte yandan, Vezir-i azam Hüseyin Paşa yüz kadar adamı ile gizlice ordunun arasına girip irtikap ile iş görenleri ve as-kerler arasında bozgunculuk yapanları tespit ettirip ibret için boyun-larını vurdurdu⁴³.

Osmanlı ordusu 22 Şaban'da (12 Temmuz) İsakçı menziline vardı⁴⁴. Burası Tuna nehrinin kenarında bir yer olup karşıya geçe-

38. *Zafernâme*, s.51; *Naima*, II/189; *Fezleke*, I/405.

39. *Zafernâme*, s.52; *Naima*, II/189; *Fezleke*, I/405.

40. *Naima*, II/189; *Fezleke*, I/405; *Zafernâme*'de bu esirlerin Devne'de iken geldiği kayıtlıdır (s. 52).

41. *Topçular Kâtibi*, s. 579, 580; *Peçevi*'de bu yoklamanın Ahırköyü yakınlarında yapıldığı kayıtlıdır (II/376).

42. *Topçular Kâtibi* burasını Arabacılar Çayırı, varış tarihini ise 24 Şaban olarak kaydetmektedir. Buraya gelinceye kadar kat edilen menziller ise sırayla Yemişli, Armutlu, Kurnalı, Karasu ve Baba Kazası'dır. *Topçular Kâtibi*, s. 581.

43. *Zafernâme*, s. 52-54.

44. *Zafernâme*, 56; *Fezleke*, I/405; *Naima*, II/189; *Peçevi*, II/376; *Topçular Kâtibi*, s.582.

bilmek için yapımına başlanılan köprüler henüz tamamlanmamıştı. Padişah'ın otağı nehrin kenarına kuruldu. Otağın yakınındaki yüksekçe bir tepenin üzerine gölgelik yapılarak padişahın tahtı konuldu. Padişah bu tepenin üzerinden bütün orduyu görebilme imkanına sahip idi. Genç Padişah köprü çalışmalarını da bizzat takip ediyor, zaman zaman Tuna nehrinin öte yakasına geçerek durumu kontrol ediyordu⁴⁵. Padişah gündüz köprü yakınındaki otağında kalıyor, gece olunca orduyu daha iyi görebileceği yüksekçe tepenin üzerine kurulmuş olan tahtına çıkıyordu⁴⁶. 27 Şaban'da (17 Temmuz) (Naima'da 26 Şaban'da) kapıkuluna bahşiş çıkarıldı. Hazinenin önüne gölgelikler kuruldu. Padişah ve devlet erkânı protokol sırasına göre yerlerini aldılar. Yeniçeriler odaları ile gelip biner akçe bahşişlerini aldılar⁴⁷. Daha sonra aynı usul ile Altı bölük halkını da bahşişleri verildi⁴⁸. 4-5 gün süren bahşiş dağıtımı sırasında kapıkulunun padişahın önünden birer birer geçmeleri bir tür yoklama idi. Böylece Genç Padişah ordu üzerindeki otoritesini de bu şekilde hissettirmiş oluyordu. Bununla birlikte, orduya geç katıldıkları gerekçesiyle kapıkulu askerlerinden bazılarına sefer harçlıkları verilmedi; onlar da savaş sırasında gevşek davranarak padişahın bir nevi intikam almış oldular⁴⁹.

Kapıkuluna bahşiş dağıtıldığı sırada Özü Beylerbeyisi Hüseyin Paşa'dan haberci gelip; Kazakların 18 parça şayka ile Özü taraflarına geldikleri bunlarla yapılan savaşta bir şaykanın batırılıp diğerlerinin ele geçirildiğini bildirdi⁵⁰.

Ramazan ayının başlarında ele geçirilen bir esirden Lehistan Kralı'nın oğlunun (kaynaklarda kral oğlu) 40.000 kadar askerle

45. *Fezleke*, II/409; *Naima*, II/190; *Zafername*, s.56.

46. "(Otağların) biri cısr önüne kurulup gündüzlerde anda ârâm ve gece kab-ı askerde karar ederlerdi. Ol çetr-i humayunun havalisinde depe üzere bir kasr-ı balâ ve içinde kurulmuş bir taht-ı rânâ üzere oturup gün gibi her canibe nazar endaz olurlardı". *Naima*, II/190. Metin hemen hemen aynı ifadelerde *Zafername*, s.56'da.

47. "8'er altın ve nısf guruş bin akça olur düşünüp..." *Topçular Kâtibi*, s.584.

48. *Fezleke*, I/405; *Naima*, II/190.

49. *Solakzâde*, II/705.

50. *Zafername*, s.58-59; *Naima*, II/190; *Fezleke*, I/405'te 8 gemi diye kaşıtlıdır. Ancak bu tashih hatası olmalıdır.

Turla Suyu'nu (Dniepr) geçerek Boğdan sınırına konduğu ve tabur kurduğu haberi geldi⁵¹. Aynı ayın içinde İsakçı Köprüsü tamamlandı. Osmanlı ordusu beylerinin idaresinde köprüden alay alay geçtiler. Padişah, köprüden askerlerin geçişini de hemen bir tür yoklamaya döndürdü. Önce Rumeli Beylerbeyisi Hasan Paşa askeri ile geçti. Sonra Anadolu Beylerbeyisi Hasan Paşa, Nasuh Paşa Kethüdası Vezir Mustafa Paşa oğlu Tayyar, Urfa Beyi ile geçti. Padişah Tayyar'ın askerlerini beğendi ve ona Halep beylerbeyliğini verdi. Çünkü, Halep valisi henüz orduya iltihak etmemişti. Diğer Paşalar da aynı şekilde köprüden geçip askerlerini padişaha gösterdiler. Bu şekilde Boğdan topraklarına geçilmiş oldu⁵². Köprüden sefer yerine geçenlere izin verilmesi ancak ordudan geri dönenlere asla müsaade edilmemesi emri verildi⁵³. Padişah İsakçı menziline bir hisar yapılmasını emretti ve derhal hisar hazırlıklarına girişildi⁵⁴.

Ramazanın 5'inde (24 Temmuz) Kapudan Halil Paşa padişahın huzuruna çıktı. Karadeniz'de Kazak şaykaları ile savaştığını 5 parça şaykayı batırıp 18 parçasını elde ettiğini ve 200 kadar esir getirdiğini bildirdi. Padişah bundan memnun olarak Kapudan Paşa'ya iki kat hilat giydirdi. Çorbacılar ve Tersane Reisleri de hilat giydi. Askeri şenlikler yapıldı⁵⁵. İsakçı Köprüsünün başında 18 gün kalındı. Bu esnada askerî mühimmatın eksikleri giderilmeye çalışıldı. Ramazan'ın 10. Günü (29 Temmuz) ordu İsakçı'dan geçerek Yeniköy menziline kondu⁵⁶. Burada iken Kefe Beylerbeyi'sinin gönderdiği 300 kadar esir orduya ulaştı. Ramazan'ın 13'ünde (1 Ağustos) Kırım Hanı'ndan mektup geldi. Han, Padişah'a bağlılığını bildirdikten sonra, 50.000 asker ile Özü Suyu'nu geçtiklerini, düşman taburlarının yakınlarında mı buluşmasının, yoksa Padişah'ın ordusuna katılmasının mı uygun görüleceğini sormaktaydı. Cevapta bu hususun

51. *Fezleke*, I/405; *Naima*, II/190.

52. *Fezleke*, I/406; *Naima*, II/190, Zafer.

53. "...bir fert köprüden geçmeyip icazet yoktur. Ve lâkin gerüden gelenlere izindir. Geçip seferlerine gidüp gayriye izin yoktur." *Topçular Kâtibi*, s. 583,592.

54. *Naima*, II/191; *Topçular Kâtibi*, s.583.

55. *Fezleke*, I/406; *Naima*, II/191; *Zafernâme*, s.77. *Topçular Kâtibi*'nde 400 esir geldiği kaydedilmektedir. s. 583.

56. *Naima*, II/192.

kendisine bırakıldığı ve serbestçe hareket edebileceği bildirildi⁵⁷. Yine aynı gün yenîçerilere ulûfe çıkarıldı⁵⁸.

20 Ramazan'da (8 Ağustos) Tataran (Tutrakan) adlı menzile ulaşıldı⁵⁹. Burada, Diyarbekir Beylerbeyi'si Dilaver Paşa -ki İsakçı köprüsünden Boğdan topraklarına geçildiği sıralarda Osmanlı ordusuna katılmıştı⁶⁰- ordusu ile Padişah'ın önünden geçti. Askerlerinin çoğu atlı olup, iyi giyimli ve zırhlıydılar. Bunu takiben Eflak Beyi de 6000 kadar askeri ile Padişah'ı selamladı⁶¹.

24 Ramazan'da (12 Ağustos) ele geçirilen iki esirden, düşmanın Hotin Kalesi önlerinde siperler kazdığı ve burada elli-altmış bin kadar tüfekli asker bulunduğu, Kral Oğlu'nun da yetişmek üzere olduğu bilgileri edinildi. Esirler, Kazakların bir bölümünün Özü üzerine yürüdüğünü anlatınca Abdülkadir Paşa (Hacı Bey) bir miktar asker ile Özü muhafazasına gönderildi⁶². Bu esnada Erdel Hakimi Betlen Gabor'dan mektup geldi. O, Avusturya İmparatorunun Lehistan'a yardım maksadıyla asker gönderdiğini haber alınca, giden askerlerin arkalarından yetişip tamamını kılıçtan geçirdiğini, bunların bayraklarını ve kellelerini gönderdiğini bildiriyordu⁶³.

Ordu, Değirmen Kurbü adlı menzilde iken Ramazan bayramı kutlandı⁶⁴. Burada Kırım Hanı'nın, veziri Mirza Bey aracılığı ile

57. *Naima*, II/192; *Zafername*'de 150 000 asker olarak kayıtlıdır. Ancak bu sayı abartılıdır (s.80).

58. *Naima*, II/192, *Zafername*, s.81.

59. *Zafername*, s. 82; *Naima*, II/193; *Fezleke*, I/406.

60. *Topçular Kâtibi*, s. 586. Keza, bu esnada Karaman Beylerbeyi'si de katılmıştı. Bkz. Aynı yer.

61. *Zafername*, s.85.

62. *Zafername*, s. 85-86; *Naima*, II/193; *Fezleke*, I/406-407.

63. *Zafername*, s. 87; *Naima*, II/192; *Fezleke*, I/407. Mektupla birlikte bahsedilen başlar ve sancaklar orduya ulaşmıştır.

64. "...Değirmen Kurbü nam menzile nüzül-i hümayûn buyurulur ve sabah 'iyd-i şerîfdir deyü ol gice orduy-ı hümayûnda nida itdirüb sabah rihlet olunmaktan feragat ve her kes levâzimat-ı 'iyde mukayyed olmuşlardı (...) unûmen vüzera-yı alişân ve cumhûr-ı erbâb-ı divân kanun-ı kadîm-i Osmanî ve âyin-i metîn-i hakanî üzre yollu yollarınca padişah-ı alem-penah dest-i şerîflerin bûs eylediler (...) bayram ta'amı (...) yenilüp (...) ömr-i devlet-i padişahîye senalar dinilüp..." *Zafername*, s. 88/91; *Naima*, II/192; *Fezleke*, I/407 Bayram, *Peçevî*'ye göre Varbaş adlı menzilde (s, 376), *Topçular Kâtibi*'ne göre ise Yaş menzilinde (s. 586) iken kutlanmıştır.

Lehistan içlerine akın yapma isteği uygun görülerek kendisine izin-nâme gönderildi. Elçilerine ise hilatler giydirildi⁶⁵. Keza, Ahıska Beylerbeyisi ile Silistre Beylerbeyisi Abdülkadir Paşa (Hacı Key) ve Boğdan Voyvodası askerleri ile Padişah'ın önünden geçtiler.

Şevval'in altıncı günü (24 Ağustos) Boğdanşere adlı menzile konuldu. Burada "*Yeniçerilerin yarısının firar ettiği*" dedikodusu yayılınca Padişah yarımşar Guruş bahşiş verileceği bahanesi ile bütün Yeniçerileri birer birer huzurundan geçirdi⁶⁶. Bu yoklama zaten türlü bahanelerle sefere gelmek istemeyen yeniçerilerin ve ocak ağalarının gönüllerinin kırılmasına vesile oldu⁶⁷. Öte yandan Boğdan voyvodasının köprülerin yapılmasında ve zahire tedariklerinde ihmal davrandığı, orduyu karşılamakta geciktiği, onun bu hareketleri ile Leh tarafına yardımcı olduğu dedikodusu çıkınca görevinden azledilip; Boğdan Voyvodalığı İstefan'a verildi⁶⁸. İki gün sonra Kocana (Naima'da Kotçan imlası ile) adlı menzile varıldı. Burada iken, Kırım Hanı Turla suyunu geçen Kazakları uykuda basıp bin kadarını imha ettiği ve büyük bir savaşın sürmekte olduğu haberini gönderip birkaç top istedi. Şam askerleri, İlbasanî Hasan Paşa ve Aydın Beyi bir miktar asker ve 25 aded top ile yardıma gönderildi. Ne var ki bunlar ulaşmadan Kazaklar haber aldılar ve büyük tabura kaçtılar⁶⁹.

Şevval'in 11. Günü (29 Ağustos) daha önce Çerkez Hasan Paşa ile Eflak voyvodasının evvelce, Boğdan üzerine yağmaya gelen Leh askerleri ile savaşının geçtiği ve Lehlilerin mağlup edildiği yerden geçerken bir kısım Leh askerinin buradaki dağlık yerdeki mağaralardan birinin içine gizlendiği fark edildi. Ordu üzerine varınca çatışma çıktı. Genç Osman'ın emriyle mağaranın içine duman verildi. Bu suretle mağaradakiler saf dışı bırakıldılar. Keza, aynı bölgeden

65. *Zafernâme*, s.90; *Naima*, II/194; *Fezleke*, I/407.

66. *Zafernâme*, s. 91; *Fezleke*, I/407; *Naima*, II/194.

67. *Naima*, II/193, *Peçevî*, II/376. "*Bu yoklama'dan ocak zabıtlerrinin hatrı kırıldı*" *Naima*, II/194; "*Yoklama şekli vaki olmağla ol tüfenin kemal-i inkıraf-ı kulübune bais oldu*" *Peçevî*, II/376.

68. *Zafernâme*, 92-93, *Fezleke*, I/407, *Naima*, II/194.408.

69. *Zafernâme*, 94, *Naima*, 194 *Fezleke*, I.

geçerken 200 kadar Kazak askerinin, Prut nehrinin öte yakasındaki (ormanlık) meşelik bölgeden, ateşine maruz kaldılar. Bu bölgeye yoğun top ve tüfek atışı yapıldıysa da kazaklar ağaçları kendilerine siper ettiklerinden fazlaca tesirli olamadı. Bunun üzerine, sekbanlar öte yakaya geçirildi ve göğüs göğüse muharebe yöntemi ile Kazaklar bölgeden atıldı. Yine bu esnada Padişah çatışmaları yakından takip edebileceği bir yere gölgelikler kurdurup çatışmalarda başarılı olanlara atiyeler verdi⁷⁰. Hüseyin Paşa'nın da karşıya geçmesinden sonra düşman akşamın karanlığından da istifade ederek geri çekildi⁷¹.

12 Şevval'de (30 Ağustos) Kazakların çok fazla şarap içtiklerinden derin bir uykuda oldukları haberi geldi. Bunun üzerine kuvvetlerin bir bölümü bunların üzerine gönderildi. Ancak Kazakların erken haber alınması yüzünden bu gece baskınından tam bir başarı elde edilmedi⁷².

3 gün sonra (2 Eylül), ordu Hotin Kalesi'nin önündeki dağlık bölgeye kondu⁷³. Kale'nin dibinde bir köprü ve karşısında bir Palanka vardı. Leh taburu Kalenin hemen yanına yerleşmişti. Kalenin alt tarafından geçen Turla (Dniepr) nehri kenarında da Kazak Taburu konmuştu. Osmanlı Ordusu Hotin önlerine geldiği sırada Kazaklar henüz tabura girmediğinden derhal bunlar üzerine hücum edildi. Kazaklar büyük bir hezimetten ancak tabura girerek kurtuldular. Padişah yine savaşı yakından takip edebileceği noktaya çadırını kurdurmuştu⁷⁴. Bu arada Kırım Hanı Cambek Giray, Padişahın huzuruna çıktı ve iltifat gördü⁷⁵.

Şevval'in 17. Günü (4 Eylül) Turla suyu üzerine küçük çaplı köprü yapılması emredildi. Eflak Voyvodası köprü yapımını üstlendi. "*Yarın yürüyüştür diye*" bütün orduya bilgi verildi⁷⁶. Bundan

70. *Zafernâme*, 96-100; *Naima*, 195; *Fezleke*, 1.408,409.

71. *Topçular Kâtibi*, s. 587.

72. *Zafernâme*, 104.

73. *Zafernâme*, 107, *Naima*, II.195, *Fezleke*, I/409.

74. *Naima*, I/196; *Fezleke*, 409; *Zafernâme*, 126,127.

75. *Naima*, 196. *Fezleke*, 409; *Topçular Kâtibi*, s.588.

76. *Naima*, 2/196.

sonra başlayan yoğun çatışmalara Lehistan'ın yardımına gelen Avusturya askeri de eklendi. Osmanlı ordusu her iki kuvvete karşı üstünlük elde etmişken askerlerin yağmaya dalması yüzünden kesin zafere ulaşamadı. Lehliler Osmanlı ordusunu geri püskürttüler. Bundan sonra sulh yapılanaya kadar geçen gün içinde yoğun savaşlar cereyan etti. Osmanlı Ordusu pek çok defa Lehistan askerleri üzerine yürüyüş yaptıysa da, onları, bir türlü yerinden oynatamadı. Öte yandan, Osmanlı Devleti'ne ve Kırım Hanı'na bağlı askerler Lehistan içlerine akına gönderiliyordu. Peçevî'ye göre: her gün dörder beşer asker dört bir yana gidip bir o kadarı geri dönüyordu⁷⁷.

Savaşın uzun sürmesi, Osmanlı devlet adamları arasında da yavaş yavaş sıkıntıların doğmasına yol açtı. Sevval'in 25'inde (12 Eylül) Yeniçeri Ağası azledilip yerine Ali Ağa yeniçeri ağası oldu. Kırım Hanı'nın çocuklarından Kantemir Mirza'ya gösterdiği başarılarla karşılık Özi eyaleti tevcih olundu⁷⁸. Ancak, en önemli değişiklik Osmanlı vezaretinde oldu. Budin Beylerbeyisi Karakaş Mehmed Paşa İzvornik Beyi ile birlikte Osmanlı ordusuna katılmıştı. Ordunun dördüncü hücumunda (Osmanlı Ordusu 6 kez büyük hücum denemiş, ancak hiç birinde tam bir başarı elde edememiştir) bulunmuş, buradaki başarıları derhal dikkati çekmiş, daha önceki şöhreti, etrafta vezaret yolunun açıldığı söylentisini yaymaya başlamıştı. Karakaş Mehmet Paşa düşman taburlarına girdiği sırada şehid oldu⁷⁹. Osmanlı karargâhında Hüseyin Paşa'nın, Karakaş Paşa'nın vezir olacağını kışkırdığı bu yüzden ona gerekli askeri desteği veremeyip bile bile ölüme gönderdiği dedikodusu yayılınca, Padişah, Hüseyin Paşa'yı azlederek yerine Diyarbekir Beylerbeyisi Dilaver Paşa'yı tayin etti⁸⁰. Hüseyin Paşa ikinci vezirliğe indirilerek, Turla su-

77. *Peçevî*, II/337.

78. *Naima*, II/198.

79. *Topçular Kâtibi*, s.597.

80. "Akıbet Hüseyin Paşa, Karakaş Paşa'yı mansıbından korktuğundan mahalsiz uğrattı. Ve kendisi uğramayıp bir sayedar drahta iltica etti deyü saadetli Padişah mezburi azl etti..." *Peçevî*, II/378; Bununla birlikte, *Peçevî*: Padişahın, Sipahilerin de görevlerini yapmadığından ve Karakaş Paşa'nın şehid olmasına sebep oldukları yolunda düşündüğünü ve bu yüzden onları incitecek sözler sarfettiğini, sipahilerin de buna gücendiklerini kaydederek (II/378). Ayrıca bkz. *Naima*, II/208; *Fezleke*, I/410.

yunun öte yakasındaki askerlere Serdar tayin oldu. Bu değişiklik esnasında Baki Paşa defterdar, Yusup Paşa Erzurum Beylerbeyi ve Süleyman Paşa da Diyarbekir Beylerbeyi oldu. Padişahın, devlet erkânı arasında değişiklikler yapması onun bürokratlara ne denli hükmetmeye çalıştığının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Öte yandan, Lehlilere karşı istediği başarıyı bir türlü elde edemeyen padişah, devlet adamlarını toplayarak onları açıkça savaşın kazanılması yolunda gayret etmemekle suçlanmış ve işi ciddiye almazlarsa bu kale feth oluncaya kadar burada kalınacağı sert bir üslup ile bildirmiştir⁸¹. Ardından, 30 gün daha Hotin önünde kalınacağı askere duyuruldu. Kırım Hanı'nın ikinci veliahtı (Nureddin Sultan) Lehistan içlerine akına gönderildi. Pek çok şehir yağma edildi. O kadar çok esir elde edildi ki Osmanlı ordusunda esir gayet ucuza satılır oldu⁸².

Lehistan içlerine yapılan akınlar bu ülkenin geniş ölçüde tahrip olmasına sebep olduğu gibi, Lehistan'da da kıtlık baş göstermesine, ülkede pahalılığın artmasına, halkın ve askerlerin acz içine düşmesine yol açtı. Lehistan tarafından gelen elçiler sulh talep ettiler. 9 Ekim 1621'de Kanuni Sultan Süleyman zamanındaki şartlar üzerine antlaşma yapılarak savaşa son verildi⁸³.

Hotin Seferi, Padişahın prestijini arttırmak gayesiyle çıkılan bir sefer olmakla, daha başlangıçta pek çok sorunlar doğuracağı ortaya çıkmıştı. Evvela, askerler böyle bir savaşa gitmeye gönüllü davranmamışlardı. Devlet erkânı ise padişahın sefere katılmasını uygun görmemişler, seferin başlamasının güneş tutulmasına tesadüf etmesini ise uğursuzluk saymışlardır. Devlet erkânının padişaha tesir

81. "...bi'l-cümle feth ve teshir aksa-yı muradumdır lazım gelirse ihzar-ı zehair idüp kışlamak dahi katında caizdir. Şöyle bilip ona göre takayyüd edesiz..." *Naima*, II/202; *Fezleke*, II/4.

82. *Fezleke*, II/4; *Naima*, II/203.

83. Burada yapılan antlaşmaya göre: Hotin, Boğdana'a bırakılacak, Lehistan, Kazakların Osmanlı topraklarına saldırmasını önleyecek, Lehistan'ın, Osmanlı Devletine daha önceden ödemekte olduğu vergiyi vermeye devam edeceklerdi. *Naima*, II/203-204; *Peçevî*, II/379; *Topçular Kâtibi*, s. 599,600. Hotin Seferinin kısa bir tasviri için ayrıca bkz. Hezihî Aykut, *Hasan Bey Zade Tarihi*, I.Ü Edebiyat Fakültesi Yeniçağ Tarihi Kürsüsü, Basılmamış Doktora Tezi, (İstanbul 1980), s. 399-341.

edemeyişi savaş sırasında da ortaya çıkmış, Genç Padişah, devlet erkani arasında görev değişikliklerini cesaretle yapabirmiştir. Askerlerin gönülsüzlüğüne gelince, onlar daha sefer hazırlıkları esnasında bir savaşa gitmeyi içlerine sindirememişlerdir. Padişahın sık sık yoklama yapmasını ise kırgınlık vesilesi yapmışlardır⁸⁴. Buna karşılık onlar Hotin Kalesi önlerinde kayıtsız, ciddiyetsiz ve askerlik mesleğinin niteliklerinden yoksun bir kimlik içinde savaşmışlar; bu da fethin gün be gün gecikmesine hatta zaman zaman ordunun başarısızlığına ve pek çok zayıat verilmesine neden olmuştur⁸⁵. Sefer, ordu ile padişahın arasının açılmasında önemli bir rol oynamış⁸⁶, belirgin bir düşmanlığın doğmasına neden olmuştur. Bütün bunlar Genç Padişahın reformlara nereden başlaması gerektiği hususunda önemli bir tecrübe olmuş⁸⁷, Yeniçerilere ve devlet erkaniına karşı girişeceği köklü reformların daha sefer esnasında şekillenmesini sağlanmıştır.

Hotin Seferi İstanbul'da büyük bir zafer olarak takdim edilmiş ve Genç Padişah halkın, ordunun ve bürokratların gözünde Kanuni Sultan Süleyman gibi muzaffer bir hükümdar olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Buna karşın bürokratlar ve ordu, genç padişahın tasarladığı reform planlarını önceden öğrendiğinden kısa bir süre sonra onu tahttan indirmişlerdi. Böylece Osmanlı Savaşlar tarihi içinde önemsiz bir yere sahip olan Hotin Seferi, sonuçları itibariyle Osmanlı Sultanı için üzüntüyle anılan bir başka olayın sebebini teşkil etmiştir.

84. "Padişah sefer in'amın mevcut bulunan kapıkullarına emr-i şerifleri ile virilüb sonra gelenler inamdan mahrum oldular. Ol sebepten cenk emrinde bahşış almayan kul düşman ile cenk etmede terahi ve ağır savaş eylediler..." *Solakzâde*, II/705.

85. "Savaş cidalin çocuk oyununa dönderdiler." *Solakzâde*, II/705.

86. "Lakin kal'a ve tabur teshiri kabil ve mümkün olmayıp askerin ihmallerinden husul-ı amal nasib olmadı. Ona binaen Padişah-ı şecaat-evsafın askerden inhiraftı olup İstanbul'a vasil olduklarından ülfet hasıl olmayıp..." *Solakzâde*, III/703.

87. Kapıkulu'nun kırgınlıklarının sebeplerinin başında, Genç Osman'ın onlara karşı biraz sertçe tavır takınması geliyordu. Mesela tebdil-i kıyafet çıkıyor, Meyhanelerde veya uygunsuz vaziyette yakaladığı yeniçerileri bizzat kendisi cezalandırıyordu. Bu hususun tafsili için bkz. Yeniçeri Solak Hüseyin Tugî, *İbretnüma*, Neşreden, Mithat Sertoğlu, *Bellefen* XI.(1947), s.491-514.